

MIȘCĂRI ȘI FRĂMÂNTĂRI TĂRĂNEȘTI ÎN JUDEȚUL ' RÎMNÎCU - SĂRAT ÎN PERIOADĂ 1878 - 1900 '

prof. ANA DICU

Specificul evoluției societății românești în epoca făuririi României moderne, a făcut ca problema economică centrală să rămână cea agrară — țărănească, fundamentală pentru ascensiunea țării. „Procesul de largă profunzime și complexitate care a generat răscoalele țărănești de după războiul neatârării... este unul de factură economică socială, ale cărei consecințe se transpun asupra satelor într-o dublă manifestare”¹. Țăranul român, producător de bunuri, resimțea o dublă exploatare, cea de tip feudal, menținută mult timp în relațiile economice românești, cât și cea de tip nou, capitalist, care s-a accentuat și mai mult după reforma agrară de la 1864.

„Este de reținut că această îndoită exploatare se exercita atât prin raporturile directe ale țăranimii cu moșierii și arendașii, cât și prin sistemul economic — social al României, țară slab dezvoltată, cu o economie predominant agrară, aflată în prima fază a dezvoltării capitaliste”².

Țărănimea a fost în același timp, izvorul principal din care s-a născut „dorința de libertate și progres, eroismul fără seamă în lupta contra agresorilor străini”. Acestea au constituit, de altfel, principalele „trăsături specifice poporului român, potrivit-se cu firea, cu chibzuința și înțelepciunea țăranului român. De aceea, vitejaromânească apare ca ceva firesc, fiind impusă, în același timp de împrejurările geografice și istorice în care a trăit și s-a dezvoltat poporul nostru”³.

Urmărind firul dezvoltării economico-sociale a țării noastre, constatăm că în epoca modernă, cele mai de seamă momente (1784, 1821, 1848, 1859, 1877 — 1878) au avut ca protagoniști masele de țărani, iar programele unora din aceste momente, ca și gândirea vizionară a unor conducători, au avut în centrul atenției problema cea mai arzătoare a statului contemporan — pământul.

¹ Constantin Corbu — „Rolul țăranimii în istoria țării, Sec. XIX” Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1982, p. 365.

² Ibidem

³ Constantin Corbu, „Țărănimea, secole de-a rândul, principala forță a progresului social, a apărării libertății și neamului patriei”, în *Analele istoriei*, nr. 4/1976, p. 19 — 25.

Dezvoltarea ascendentă a țării nu era posibilă fără împrăștierea țăranilor, dar în același timp împrăștierea însemna, din punct de vedere politic, și lupta pentru unire și independență națională, idee care s-a materializat în decursul istoriei.

Revoluția de la 1848 din țara noastră se înfățișează ca o necesitate istorică obiectivă, determinată de cerința dezvoltării ascendente a forțelor de producție, de asigurarea progresului economico-social, de înfăptuirea unirii național-statale și a independenței țării față de Poarta otomană.

Remarcând cu deplină justete caracterul istoric necesar al revoluției, legitimitatea și cauzalitatea ei, Nicolae Bălcescu afirma în „Mersul revoluției în istoria românilor” că „revoluția română de la 1848 n-a fost un fenomen neregulat și efemer, fără trecut și viitor, fără altă cauză decât voința întâmplătoare a unei minorități, sau mișcarea generală europeană. Revoluția generală fu ocazia, iar nu cauza revoluției române. Cauza ei se pierde în negura veacurilor. Uneltitorii ei sunt optsprezece veacuri de trude, suferințe și lucrare a poporului român asupra lui însuși”⁴. În aceste cuvinte de mare profunzime, Nicolae Bălcescu a surprins caracteristicile esențiale ale revoluției de la 1848, între care distingem nemiloasa exploatare a maselor, dând în același timp noi dimensiuni conștiinței sociale politice a poporului român. În programele revoluțiilor din cele trei provincii românești a fost înscris la loc de cinste împrăștierea clăcașilor cu sau fără răscumpărare, diferit de la o provincie la alta și de la o perioadă la altă perioadă. Țelul suprem al revoluțiilor române, pe plan economic, era modificarea soartei țăranului, a clăcașului, desprinzându-se ideea că progresul nu se putea înfăptui fără progresul maselor țărănești, fără împrăștierea lor cu pământul pe care-l munciau de „optsprezece veacuri”⁵.

În pofida tuturor opreliștilor, Revoluția de la 1848, a constituit un moment de referință privind trecerea României de la feudalism, când forța numerică a țăranimii, năzuințele ei, potențialul ei revoluționar îl îndreptătesc pe Nicolae Bălcescu să tragă concluzii asupra felului cum se însușea produsul muncii țăranilor. Marele gânditor revoluționar, argumentând necesitatea împrăștiării țăranilor scria vai de acele nații unde un mic număr de cetățeni își întemeiază puterea și fericirea pe robia gloatelor”⁶.

Acțiunile sociale ale țăranimii în perioada de mijloc a secolului al XIX-lea reprezintă un factor de bază al mișcării generale social-politice pentru unire. căci luptele sociale erau acelea care puneau în lumină, în modul cel mai limpede, direcțiile majore de acțiune pe plan politic, asigurau temelia luptelor pe acest tărâm și succesul lor, contopind într-un tot intrinsec problema socială și națională, perspectivele și modalitățile abordării ei practice.

Frământările sociale reprezintă cadrul îmbinării organice dintre elementele sociale și naționale ale luptei țăranimii pentru unire, ceea ce reprezintă legitimitatea

⁴ Nicolae Bălcescu, *Opere*, Tom I. Partea a II-a, Ediția G. Zane, București, 1940, p. 99.

⁵ Nicolae Bălcescu, *Opere* E.S.P.L.A., București, 1952, p. 155 - 156.

și vitalitatea istorică a procesului de unificare statală. Țărănimea „Jega cheștiunea Unirii de cheștiunea propriei descătușeri”⁶, după cum avea să constate, mult mai târziu, și Lucrețiu Pătrășcanu.

Divanurile ad-hoc au reprezentat dezideratele țăranimii în anii premergători unirii, au conturat un cadru larg de manifestare pe plan național a țăranimii pentru drepturi economico-sociale și pentru drepturi politice. Divanurile ad-hoc au constituit, în același timp, cea mai reprezentativă formă obștească de participare a țăranimii la viața politică, devenind totodată, o tribună pentru exprimarea doleanțelor sale de veacuri — lipsa de pământ și crezul că va veni ziua când vor fi stăpâni pe pământul pe care-l muncesc.

Preluând destinele țării, o parte din luptătorii de la 1848, înfăptuitorii marelui act istoric de la 1859, caută modalități de rezolvare a problemei țăărănești. Alături de Alexandru Ioan Cuza se află Mihail Kogălniceanu, Ion Ionescu de la Brad, care pun în evidență locul țăranimii în viața economică și politică a țării, afirmând că țara este poporul, țăranii cei asupriți și lipsiți de drepturi, că cei două mii de boieri nu fac o nație, așa după cum afirmase încă din 1821 Tudor Vladimirescu, că „patria se cheamă poporul și nu tagma jefuitorilor”.

Reforma agrară din 1864 a stârnit interesul și bucuria maselor țăărănești care se vedeau dezlegate de clacă și împrăștiate. Opoziția, moșierii ce se vedeau deposedați de bunurile funciare, l-au pus pe domnitorul Al. I. Cuza în postura de a fi elogiât de unii și denigrat de alții. Atât legea rurală, cât și alte reforme, l-au determinat pe Mihail Kogălniceanu să afirme că „nu greșile lui Cuza l-au răsturnat, ci faptele lui mari”⁷. Și una din „faptele” lui mari a fost legea rurală din 1864. Această reformă, prima din istoria noastră modernă, a avut, cum era și firesc, limitele sale. Țăranii nu au primit suprafețele de pământ de care aveau nevoie pentru întreținerea lor și a familiilor acestora, iar o parte nu au fost împrăștiate deloc. Ca urmare, în agricultură se mențin puternice reminiscențe feudale, specifice, de fapt, dezvoltării capitaliste a României.

Prin concentrarea unei însemnate sume de bani în mâinile moșicrilor, acordate de țărani drept răscumpărare, mâna de lucru salariată pe marile proprietăți funciare începea să ia treptat locul săteanului învoit, concomitent cu o anumită accentuare a folosirii uneltelor perfecționate.

Prin emanciparea și împrăștierea clăcașilor, Cuza a creat ostașul român liber care s-a luptat eroic pe câmpurile de luptă, pentru libertatea patriei. Ideea a fost subliniată la timpul potrivit într-un articol intitulat „Umbra lui Cuza-Vodă”, apărut în ziarul „Reshoiul” care informa masele largi populare că nu trebuie „să ne îndoim că la Plevna, alături de glorioasele umbre ale lui Mihai Viteazul și Ștefan cel Mare stă și umbra lui Alexandru Ioan, ca să binecuvânteze pe eroii noștri, care înfruntă semiluna cu bărbăție strămoșească. Pata s-a șters de pe drapelul țării de vitejii ostași

⁶ Lucrețiu Pătrășcanu, *Un veac de frământări sociale 1821 — 1907*, Editura politică, București, 1969, p. 232.

⁷ Marin Mihalache, *Cuza Vodă*, Editura Tineretului, București, 1967, p. 220.

clarificare și mai ales o îmbunătățire a raporturilor dintre proprietar și țăran în favoarea celui din urmă¹². De felul cum se făcea închirierea moșiilor de către proprietari către locuitorii satelor, redăm mai jos o situație din județul Râmnicu Sărat cu specificarea că diferențele erau mari de la o plasă la alta a aceluiași județ¹³.

TABLOU

de prețurile în bani și în produse a pogonelor de pământ arabil ce se închiriază de către Proprietar sau Arendaș locuitorilor din acest județ Râmnicu Sărat.

Nr. crt.	Denumirea plășilor	Prețul unui pogon închiriat în bani		Prețul unui pogon închiriat în produse
		Lei	bani	
1.	Grădiștea	12	50	din 4 — una
2.	Plaiu Râmnicu	16	—	din 3 — una
3.	Plasa Orașului	18	—	din 5 — două
4.	Marginea de jos	9	—	din 5 — una
5.	Marginea de sus	20	—	din 3 — una
6.	Râmnicu de Jos	18	—	din 4 — una
7.	Râmnicu de Sus	16	—	din 5 — două
8.	Orașu Râmnicu Sărat	17	50	din 3 — două

Din analiza tabloului de mai sus reiese că prețul unui pogon arendat era în medie, pe județ, de 16 lei, iar produsele se dădeau cam una din 3 — 4, sau două din cinci. Cum însă, referitor la eventualele calamități naturale, contractele se încheiau iarna, țăranii nu puteau obține o reducere a obligațiilor, ei fiind nevoiți să achite în întregime atât suma cât și produsele.

Țărănimea a fost împilată nu numai în cadrul relațiilor economice și sociale stabilite după legea rurală din 1864, ci și prin frustrarea de unele drepturi politice.

Țărănimea săracă și neștiutoare de carte era lăsată la libera voință a celor ce o exploatau, căci noua lege electorală facilita cu prisosință manevrele moșierimii și arendașimii.

Privarea de drepturi politice a săteanului, caracterul de clasă al legislației electorale au stimulat exploatarea satului de către moșieri și arendași și samavolniciile administrației de stat împotriva țărănimii nevoiașă.

Relațiile de producție capitaliste combinate cu cele feudale din agricultura României ce s-au dezvoltat după legea rurală din 1864, sistemul impozitelor de clasă, samavolniciile administrației, toate acestea au contribuit la sărăcirea unei

¹² Idem, Direcția Comunală, dos. 159/1886, f. 1.

¹³ Idem, dos. 132/1887, f. 12-14.

însemnate părți a țărănimii. Condițiile de trai și de locuit ale maselor țărănești s-au înrăutățit foarte mult.

Din presa vremii, din documentele de arhivă, din scrisorile contemporanilor reiese că alimentația țăranilor era mai mult decât sărăcăcioasă. Pâinea era o excepție în hrana săteanului. Mămăliga, făcută cel mai adesea din porumb stricat și câteva legume, constituia hrana de bază. În perioada de care ne ocupăm, cantitatea de porumb consumată de țărani scade de la an la an, sau cel mai adesea se menține constantă. Ea variază între 687 și 780 gr., în medie fiind cam 675 gr. pe cap de locuitor. Hrana insuficientă, îmbrăcămintea sărăcăcioasă, sumară, care nu putea să facă față intemperiei făceau ca bolile să „frecventeze” foarte des satele. Cele mai des întâlnite fiind anghina difterică, tifosul, variola, difteria și foarte frecvente fiind holera și pelagra. Holera contamina sate întregi, regiuni vaste, provocând victime omenești.

Adăugând acestei situații și condițiile mizere de locuit ale sătenilor, ne putem da seama de ce erau alarmate până și autoritățile vremii. „În ceea ce privește salubritatea publică — semnala un document — nu avem tocmai a ne felicita, epidemia, anghina difterică au făcut multe victime prin multe comune...”¹⁴

În condițiile economice descrise mai sus, analfabetismul era o răclă destul de frecventă în lumea satelor. Procentul celor care știau carte, din mediul rural, era enorm de mic, variind între 6 și 9% în perioada de care ne ocupăm. Au fost numeroase vocile care au cerut instrucția țărănimii și au considerat că lipsa de carte constituie una din cauzele situației mizere a sătenilor.

În județul Rîmnicu Sărat, cu ocazia inspecției făcute de prefectul județului în perioada 2 iulie — 15 august 1887, controlând o serie de comune constată că sătenii trăiesc în condiții deplorabile, că hrana lor este foarte sărăcăcioasă, iar îmbrăcămintea este numai petece și nu face față sub nici o formă intemperiei. În urma inspecției sale, prefectul raportează organelor superioare că, „casele, fără mici excepțiuni, sunt rău construite, cu tavanurile jos, cu uși și ferestre strâmbe, în fine puțin aerate și departe de a prezenta curățenia necesară... În partea câmpului se întrebuințează ca combustibil așa numitul tizic. Acest combustibil nu este altceva decât materiile fecale (balega) vitelor”¹⁵. Prefectul județului descrie apoi cu lux de amănunte cum se prepară tizicul din bălegarul de grajd. Își pune întrebarea dacă acest proces de fermentare a bălegarului este sau nu dăunător sănătății. Dar singur se consolează când constată că acest combustibil se folosește pe scară mare și în Franța, fără a periclita sănătatea locuitorilor. Mai este încă o circumstanță care poate veni în ajutorul acestui combustibil și anume „că el se utilizează foarte mult în sudul Franciei și niciodată nu s-a luat vreo măsură”. Desigur este o experiență, dar nu cea mai bună. În partea „câmpului” mai sunt și bălți cu stuf, adevărate focare de infecție și care se cer asanate, dar, practic nu are cine să se ocupe de ele, întrucât județul nu are decât

¹⁴ Ibidem

¹⁵ Ibidem, f. 1.

un medic uman și unul veterinar a căror activitate este mai mult decât birocratică, rezumându-se la a se deplasa la primării, unde semnau procesul verbal de așa zisa „constatare”. Așadar, într-un județ „așezat aproape de două porturi comerciale importante, Brăila și Galați... și favorizat de natură și circumstanțe” vor izbucni, în perioada de care ne ocupăm o serie de răscoale țărânești a căror amploare a surprins autoritățile locale și centrale.

Așa după cum am arătat în paginile anterioare, principala forță în războiul din 1877 — 1878 a constituit-o țărănimea. „Eroismul și jertfele țăranilor îmbrăcați în haină militară, în bătăliile aprige pentru consfințirea independenței naționale a țării a marcat o viguroasă manifestare a potențialului revoluționar al maselor țărânești, forța lor de sacrificiu în slujba patriei”¹⁶.

Și județul Râmnicu Sărat, aidoma celorlalte județe ale țării, și-a adus o contribuție substanțială în purtarea războiului, trimițând pe câmpurile de luptă peste 650 de soldați și ofițeri din toate comunele în subordine. Din aceștia, mulți au căzut eroic pe câmpul de bătălie, apărând cu cinste și demnitate independența proclamată solemn la 9 mai 1877 de către Parlamentul țării și cu aprobarea unanimă a întregii națiuni române. Nici femeile rîmnicene nu au fost mai prejos. De aici, de acasă, ele au ajutat armata cu medicamente, alimente, îmbrăcăminte, integrându-se astfel în mișcarea generală care cuprinsese pe toate femeile române, de sprijinire materială a războiului. Eroii de la Plevna, Grivița, Smârdan, Rahova nădăjduiau că atunci când se vor întoarce acasă autoritățile îi vor răsplăti cum se cuvine, dându-le pământ și creându-le condiții mai omenești de viață. Văzându-se înșelați în așteptările lor, au dat frâu liber mâinii ce îi cuprinsese încă dinaintea războiului de neatâmare, ducând la răbufnirea agitațiilor și frământărilor, cu o vigoare și mai mare. Arenda lua proporții din ce în ce mai spectaculoase, atât aceea de produse cât și cea în muncă. Au crescut rechizițiile, impozitele sătenilor și alte sarcini către stat și proprietar. Sărăcirea maselor era tot mai vizibilă. Caracteristic pentru perioada de care ne ocupăm este lărgirea și diversificarea acțiunilor: plângeri contra autorităților comunale, județene, frământări și mișcări țărânești. Prin plângerile și reclamațiile tot mai numeroase, țăranii își manifestau opoziția față de împilarea lor către moșieri și arendași, ridicându-se „împotriva abuzurilor acestora, denunțau nedreptățile la care erau supuși”.¹⁷ Proletariatul agricol și, în egală măsură, chiar țăranii liberi au fost promotorii frământărilor din lumea satelor. În unele localități, frământările mocneau iar în altele s-a ajuns la conflicte deschise, pomind de la incendierea recoltelor până la puternice răscoale. Așa este cazul cu arendașul din comuna Bogza din județul Râmnicu Sărat, care, mergând „Janiște șire de paie cărora li sedăduse oc, a fost împușcat de săteni”.¹⁸ Cât privește mijlocul de petiționare, dorim să arătăm

¹⁶ Constantin Corbu, *Țărănimea din România între 1864 și 1888*, Editura științifică, București, 1970, p. 191.

¹⁷ *Ibidem*, p. 192.

¹⁸ *Ibidem*, p. 216.

că văduva Elena Ioniță luga adresându-se Ministrului de Interne arăta că în urma legii agrare din 1864 a primit 20 de pogoane de pământ pentru care a făcut permanent „fioncierea” atât ea cât și soțul ei, iar după moartea acestuia a continuat fiul lor. Primarul o spoliază de acest pământ fără nici o sentință judecătorească, fără nici un motiv, ea fiind „bolnavă și în neputință de a merge pe picioare, chioară, căci unicul mijloc de existență nu mai este decât pământul menționat”. Plângerile făcute la autoritățile locale au rămas fără nici un rezultat căci nu țin „cont de justiție și respectul legilor”, iar acum face apel la sentimentele umane ale ministrului și la „dreptatea legilor din țara asta ca să se redea pământul pe care l-a muncit de mai bine de 20 de ani și pentru care a făcut și clacă”.¹⁹ Alegerea căii petiționare este pe undeva expresia speranței unor țărani în realizarea dezideratelor lor, în promisiunile făcute de cercurile guvernante înainte și în timpul războiului de independență.

Locuitorii comunei Slobozia-Ciorăști, se plâng împotriva primarului pentru că a sechestrat și amendat în mod ilegal pe locuitorul Ion Crețu. Cazul este rezolvat de către prefectul județului Râmnicu Sărat și în urma cercetărilor făcute li se dă dreptate petiționarilor și cu această ocazie ies la iveală și alte nereguli săvârșite de primarul comunei Slobozia-Ciorăști, iar prefectul propune destituirea din funcție a numitului primar.²⁰ Arendașul Enache Năsturescu este reclamat de locuitorii comunei Bondești datorită faptului că le-a răpit „nește pământ” ce aveau dat după legea rurală din 1864. Roagă pe ministru să le facă dreptate „questiunea” fiind foarte gravă, ei se văd deposedați de pământul lor pe care l-au muncit ani de-a rândul și au luptat apoi cu arma în mână pe pământurile Bulgariei.²¹

Mânia țăranilor nu cunoștea margini atunci când era vorba de drepturile lor sau de atingerea micii lor proprietăți, indiferent de poziția în societate a persoanei care a greșit. Așa se explică faptul că în documente întâlnim acte de răzbunare, mergând până la ucidere chiar și a unor mici slujbași. În acest sens semnalăm omorârea unui slujbaș al arendașului din comuna Bălești, județul Râmnicu Sărat, bănuț că ar fi vrut să le fure vitele. În acest caz, autoritățile locale însoțite de călărași au arestat peste 30 de răsculați, dar numai 16 dintre ei au fost deferiți justiției și apoi achitați de Curtea cu jurați.²²

Numărul impresionant de petiții adresate autorităților privind îmbunătățirea situației lor, abuzurile autorităților, au făcut ca cercurile guvernante ale vremii să ia unele măsuri în acest sens, precum: modificarea legii tocmelilor agricole, preocuparea primăriilor pentru plata despăgubirilor de pe urma războiului și altele. Cele mai multe petiții au fost pentru pământ. Amintim cazul celor cinci clăcași din comuna Grebănu, care au fost nevoiți să înstrăineze o parte din pământul primit prin legea rurală din 1864, ei plătind în continuare „fioncierea”. După ce și-au achitat datoria „cumpărătorului” (care nu era altul decât arendașul moșiei Grebănu) refuză să

¹⁹ Arhivele Statului București, Fond Ministerul Afacerilor Interne, Direcția comunală, dos. 10/1888, f. 1.

²⁰ *Ibidem*, dos. 167/1878, f. 5.

²¹ *Ibidem*, dos. 50/1882, f. 2.

²² Constantin Corbu, *Op. cit.*, p. 215.

înapoieze pământul. Țăranii fac plângeri la autoritățile locale, la cele județene și la Ministerul de Interne, acesta din urmă trimițând plângerea spre rezolvare prefectului Rimnicului Sărat.²³

Anul 1879 este un an de secetă cumplită, recoltele fiind foarte slabe, iar pe alocuri nu s-au făcut de loc, ceea ce a determinat ca foarte multe familii să nu aibă cu ce trăi. Pe plan local se iau măsuri ca să se distribuie porumb și bani din fondul statului. Astfel, comuna Slobozia-Ciorăști primește 37 chile, Corbu — 29 chile, iar comunele din Plaiu Rimnicu — 32 chile.²⁴ Cantitatea de porumb necesară este sub orice limită pentru o întreținere a familiei pe timp de un an. Prețurile sunt enorm de mari, la care se mai includ și toate cheltuielile făcute de „onorata comisiune” pentru distribuirea porumbului și a banilor. La toate acestea adăugăm și faptul că mai mulți țărani împrumutați în 1879 vor fi urmăriți de autorități la finele anului 1881, întrucât aceștia nu reușiseră să-și achite datoriile la termenul scadență.

O formă de luptă a țăranimii, manifestată după războiul de independență, a constituit-o părăsirea de către săteni a locurilor de baștină și stabilirea în alte părți ale țării sau emigrarea în alte țări. Acest fenomen ne amintește de bejenia din feudalism, când familii sau sate întregi emigrau din loc în loc sau treceau clandestin granița.

Lipsa de pământ a făcut ca multe familii de țărani să plece în Dobrogea încercând să-și amelioreze viața sau se deplasau în sudul Dunării, în Bulgaria sau Serbia, unde credeau că după înlăturarea jugului turcesc exploatarea va fi mai atenuată. Această formă protestatară a fost folosită de sute de familii țărănești din apropierea Dunării, dar s-a manifestat și în județe mai îndepărtate ca: Roman, Dolj, Brăila, Ialomița, Covurlui, Ilfov și Râmnicu Sărat.

Presă vremii furnizează informații amănunțite privind această problemă, unele ziare mergând până la propunerea unor soluții de îndreptare a situației în mod aproape unanim, acestea recunoșteau că lipsa de pământ constituie principala cauză a fenomenului.²⁵

Informațiile din perioada de care ne ocupăm, 1878 — 1888, înregistrează multe cazuri în care țăranii și-au făcut singuri dreptate, neavând încredere în dreptatea și justiția organelor locale sau județene. Astfel, au fost pedepsiți slujbași ai arendașilor, arendași, primari, notari, cărciumari care erau unelte ale cârmuirii. Formele de luptă variază de la lupta pașnică, petiționară la cea violentă, de revoltă și răscoală. Formele pasive de luptă au constituit, de fapt, numai prologul marii răscoale din anul 1888. Declanșată în condițiile creșterii procesului dezvoltării capitaliste a economiei românești, răscoalele din 1888 se înscriu ca o puternică acțiune a clasei țărănești de a scutura anacronismul jugului feudal, de a li se satisface pofta legitimă de pământ a lucrătorilor agricoli. Germenii răscoalelor din 1888 sunt adânc împlântați în felul cum a fost aplicată reforma agrară din 1864 și acești gemeni anunțau o răscoală în perioada 1859 — 1877, dacă nu intervenea

²³ Arhivele Statului București, fond cît., dos. 57/1883, f. 1 — 3.

²⁴ Ibidem, dos. 101/1879, f. 2, 14.

²⁵ Constantin Corbu, Op. cit., p. 203.

reforma agrară și mai târziu războiul de independență, care a mai adus oarecare speranțe pentru masele țărănești.²⁶ Pe măsura trecerii timpului se vedeau tot mai mult consecințele caracterului de clasă în aplicarea abuzivă a reformei din 1864, care au agravat tot mai mult regimul împilării țăranilor fără pământ sau cu pământ puțin. Mai mulți țărani din comuna Măicănești se plângeau la 27 septembrie 1882 regelui, că neprimind pământ nici până la acea dată „astăzi ne găsim tot clăcași pe acea moșie, căci nu avem nici o palmă de pământ”.²⁷

În timpul marilor momente politice ale poporului român, lupta țăranimii nu s-a desfășurat separat ci s-a integrat organic în acestea. Mai mult, țăranimea s-a aflat în fruntea acestor lupte. În momentul Unirii și a Independenței, răscoalele încetează, țăranimea înțelegând și acționând în interesul cauzei politice generale a poporului român. Aceasta este o poziție de înaltă înțelepciune politică, rodul unor îndelungate experiențe politice ale țăranimii. Prin urmare, țăranimea nu poate fi socotită o „masă apolitică” întrucât a acționat în numele intereselor politice ale întregii țări. Întotdeauna țăranimea a făcut politică când și-a apărât țara de cotropitorii străini: Posada, Rovine, Vaslui, Călugăreni, Plevna, Grivița sunt adevărate momente de înalt patriotism.

O puternică agitație printre țărani și un stimulent în luptă l-a constituit propaganda socialistă desfășurată la Focșani de către Margareta Jecu, ce avea strânse legături cu socialiștii din Iași. Margareta Jecu a sprijinit pe țărani în acțiunile acestora de împrumut, chemându-i la Focșani și explicându-le situația lor și în ce împrejurări ar putea să primească pământ.

Către Focșani se îndreptau nu numai țăranii din județul Râmnicu Sărat ci și țăranii din județul Putna, din Roman, Tecuci, Bacău și altele, lucru ce a speriat autoritățile locale care au luat imediat măsura de a nu mai permite țăranilor să pătrundă în oraș. În urma ciocnirilor care au avut loc cu poliția, țăranii reușesc să ajungă în cele din urmă în oraș luând contact cu Margareta Jecu. Aici se afla și deputatul socialist V. Gh. Morțun care le vorbește despre necesitatea unui partid al muncitorilor și țăranilor și organizarea de cercuri socialiste la sate. După plecarea forțată a Margaretei Jecu la București, activitatea începută de ea a fost continuată de tipograful Nicolae Pîrvu²⁸.

Semnalul începerii răscoalelor din județul Râmnicu Sărat l-au dat țăranii din comuna Măicănești, în aprilie 1888. Adunându-se în fața primăriei și fiind văzuți de primar, acesta a bănuit că au intenții răzvrătitoare și ca să-i domolească le-a spus că a venit ordin de la guvern să li se dea pământ. Sătenii au cerut să li se arate ordinul respectiv, dar neavându-l, primarul nu le-a putut arăta nimic. Atunci este interpelat notarul, care răspunde negativ. Primarul, ca să scape de furia sătenilor fuge. În lipsa

²⁶ Idem, *Răscoala țăranilor de la 1888*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1978, p. 41.

²⁷ Arhivele Statului București, fond Ministerul Afacerilor Interne, dos. 59/1882, f. 246.

²⁸ Documente și mărturii privind istoria R. P. R. *Răscoala țăranilor din 1888*. Ediție îngrijită de Mihail Roller, Editura Academiei R.P.R., București, 1950, p. 117 și urm.

lui este molestat ajutorul său și un consilier comunal. Mai târziu, localitatea a fost ocupată de armată, care întreprinde și cercetări asupra cazului, iar procurorul general care a anchetat faptele, a arătat într-o telegramă trimisă Ministerului de Justiție, că principala cauză a revoltei a fost dorința de pământ a țăranilor, aplicarea în mod arbitrar a legii rurale din 1864 și a cerut ca cei rămași neîmproprietăriți și însurășeii să fie împroprietăriți din moșia statului — Salcia. Sunt arestați 9 săteni implicați în această revoltă, pentru a fi judecați. În vederea păstrării, în continuare, a liniștii și ordinii, se menține în sat o companie de dorobanți.²⁹ Relativa ordine care domnește, îl neliniștește pe procuror care anunță Ministerul că există „temere” de o nouă revoltă, mai mult chiar, pregătindu-se o răscoală și în comunele Corbu și Măxineni, iar pentru a cunoaște cu adevărat situația „va descinde” în aceste localități cu destulă „temere”.

Se cer întăriri armate de la Focșani, fiindcă trupele rîmnice sunt concentrate la Buzău, unde revoltele țăranimii sunt mai puternice și au o arie mai mare. Trupele mai erau cerute și pentru a-i aresta pe instigatorii țăranilor, întrucât „spiritele” sunt încă sub impresia răscoalei. Suflul răscoalei a cuprins tot mai multe sate din județ ca: Măxineni, Corbu, Broșteni unde răsculații au cerut aplicarea întocmai a legii rurale din 1864 și schimbarea pământurilor prost productive cu altele, întrucât terenurile lor erau inundate permanent de apele Siretului. Ei cereau pământ din moșia Eforiei Spitalelor Civile ce este în raza comunei lor.³⁰ În comunele revoltate liniștea a fost restabilită cu ajutorul armatei, dar această mișcare a țăranilor a pus în evidență mai pregnant alianța dintre muncitorime și țăranime precum și „poziția claselor exploatatoare față de producătorii de bunuri agricole. În ziarul „Dezrobirea” din 9 aprilie 1888 apare un apel al muncitorilor pentru ca în comun să ia o hotărâre față de lupta maselor țărănești. În apel se arată cauzele pentru care s-au răsculat țăranii „fără pământ, fără protejare, apăsați de biruri și de toate stăpînirile, lucrând un pământ care nu dă roade decât proprietarului... bătuți și jefuiți, foamea și necazurile i-au scos în sfârșit din răbdare”.³¹ În continuare, manifestul face apel la soldați să nu tragă în frații lor țăranii, iar la întreaga presă, în special cea democratică, îi cerea să arate în coloanele sale situația grea a țăranimii și adevărata cauză a revoltelor lor.³²

Dacă muncitorii vedeau clar care erau cauzele răscoalelor țărănești și propuneau o alianță muncitorească — țărănească la care să adere și soldații pentru ca apoi împreună să lupte pentru o viață mai bună, clasele dominante vedeau parțial cauzele reale ale ridicării la luptă, propunând soluționarea problemei de pe pozițiile arhicunoscute, așa cum rezultă și din „Expunerea asupra problemei țărănești din România, cauzele răscoalelor din primăvara anului 1888 și propuneri pentru soluționarea ei de pe pozițiile clasei exploatatoare”.³³ În expunerea cauzelor

²⁹ Ibidem, p. 117.

³⁰ Ibidem, p. 255.

³¹ Ibidem, p. 279.

³² Ibidem, p. 279.

³³ Arhivele Statului, București, fond. Casa regală, dos. 5/1889, f.1.

răscoalelor se arată că „îmi este gândit a se da țăranilor tot pământul ce-l cer, întreaga suprafață a țerei n-ar fi îndestulătoare pentru a-i satisface” și apoi țăranii nu aveau nevoie de suprafețe întinse și nici nu cereau asta, ei cereau pământ, numai atât cât le era necesar lor și familiilor lor pentru a se întreține modest. În continuare se propunea ca pământul să fie dat numai acelor „fruntași” serioși ce sânt în stare să muncească pământul, adică burgheziei satelor, o pătură în plină ascensiune în această perioadă. De asemenea, se mai prevedeau o serie de măsuri inaplicabile. Pentru controlul învoielilor agricole și împiedicarea abuzurilor moșierilor și aredașilor se va înființa pe lângă tribunalul județean câte un magistrat cu rol de a controla învoielile agricole, de a le autentifica, de a supraveghea întrebuințarea izlazurilor comunale, de a autentifica actele de vânzare a pământului. Prețul învoielilor agricole fiind lăsat la latitudinea proprietarilor, tribunalul abținându-se de a hotărî prețuri fixe pe districte sau regiuni”.³⁴ Nu întâmplător răscoalele și-au îndreptat furia spre autoritățile locale și județene, mergând până la schimbarea unor funcționari și instalarea în locul lor a unor oameni devotați cauzei lor. Acestea sunt acte prin excelență politice, tinzând a reinstaura la sate tradiția democratic-muncitorească. Caracteristic pentru această perioadă este că răscoalele nu au izbucnit spontan ci au fost îndelung pregătite și îndrumate de cercurile socialiste, mai ales că muncitorii își îndreptau privirea către sate, organizând aici cluburi socialiste.

Răscoalele din 1888 sunt primele acțiuni țăránești de amploare din istoria României moderne și reprezintă un moment important în lupta desfășurată la sate la sfârșitul secolului al XIX-lea. Deși înfrânte, ele au fost urmate la puțin timp de noi mișcări care s-au prelungit până la sfârșitul secolului. Acest șir de frământări și mișcări este determinat de faptul că în situația social-economică a majorității țăránimii nu se produsese nici o schimbare esențială, revendicările formulate în 1888 nu au fost satisfăcute, diferențierea socială la sate s-a adâncit în condițiile când capitalismul a pătruns tot mai mult în lumea satului, și ca urmare a acestui proces un număr tot mai mare de familii țăránești au fost pauperizate.

În perioada imediat următoare răscoalelor de la 1888 frământările au fost de mare amploare, au îmbrăcat forme reduse de luptă cu un număr restrâns de participanți și au de obicei cauze locale, neînțelegerile cu moșierii, arendașii, cu autoritățile locale. Principalele forme de manifestare a acțiunilor de după 1888 s-au exprimat prin: proteste, răzvrăti, amenințări la adresa exploatatorilor și nu rareori ocuparea proprietăților statului sau ale moșierilor, ciocniri deschise cu autoritățile burghezo-moșierești, luarea de poziție față de abuzurile comise de moșieri, arendași și autorități cu prilejul aplicării învoielilor agricole, încercări de înlocuire a unor primari sau funcționari de stat servili clasei dominante.³⁵

Datorită agitațiilor permanente care existau în țară, Ministerul de interne a ordonat prefecților, la 9 februarie 1889, să organizeze inspecții în județele lor. Cam în același timp, Ministerul de Război a dat instrucțiuni comandanților militari să

³⁴ Ibidem, f. 3.

³⁵ Constantin Corbu, Augustin Deac, *Op. cit.*, p. 73.

asigure în permanență ofițeri de serviciu la reședințele companiilor și să facă demonstrații de luptă în văzul sătenilor, să viziteze satele și comunele din raza acestora. La măsurile pe plan central se adaugă și cele pe plan local, județean, prin stabilirea unor planuri de acțiune menite să ducă la înăbușirea oricăror încercări de revoltă. Unul din aceste mijloace a fost combaterea propagandei socialiste la sate. Pe plan general se înregistrează o nouă serie de revolte în județele Prahova, Romanați, Iași și Tutova, iar în județul Râmnicu Sărat frământările țărănești sunt „rezolvate” pe plan local cu ajutorul forțelor polițienești.

Arendașul moșiei Dragosloveni se plânge de abuzul primarului de a fi dat ordin satenilor să ia pietrișul necesar întreținerii drumurilor, nu de la carieră, ci de pe moșia ce o administrează, țăranii „distrugându-i” o parte din recolta de porumb. Plângerea arendașului a fost însoțită de o alta a moșierului. Cazul a fost anchetat de prefectul județului constatându-se că plângerea nu este fundamentată, totodată ajungându-se la concluzia că arendașul se poartă urât cu sătenii, deseori bătându-i, arendând pământul la un preț foarte mare, pretinzând alți bani pentru pășunatul vitelor și având o atitudine dușmănoasă față de țărani, considerându-i simple unelte de muncă. Chiar și față de prefectul județului, care anchetează cazul, are o atitudine necivilizată.³⁶ De fapt, atitudinea și comportarea arendașului din Dragosloveni este tipică pentru perioada de care ne ocupăm.

De multe ori țăranul nu mai aștepta nici un fel de dreptate din partea stăpânirii, dacă poate și-o face singur. Ziarul „Munca” relatează în acest sens: „a fost amăgit atât țăranul nostru de panglicarii roșii (liberali) și albi (conservatori) încât îi e silă să le mai asculte. Stăpânii șezând se sufocă și se înecă în grăsime, iar robii lor, niște schelete muncitoare, acoperite cu o piele murdară și bătătorită de muncă, le adună averi. Nu e partid burghez care să nu se ocupe de soarta țăranului... pe hârtie”.³⁷ Situația grea a țăranilor, nedreapta repartitie a pământului, învoielile agricole oneroase, cârdășia tot mai vizibilă dintre exploatatori și autoritățile de stat, înmulțirea abuzurilor pe seama sătenilor, au generat o serie întreagă de frământări și mișcări țărănești în perioada de care ne ocupăm. „Revolte și frământările desfășurate în anii 1889 și 1892 au avut loc în condițiile orientării mai accentuate și mai concrete ale propagandei socialiste în lumea satelor. Influența ideilor revoluționare la sate avea să accentueze tot mai vizibil lupta țăranimii pentru pământ și alte revendicări de ordin economic și politic”.³⁸ Deteama răscobilelor din 1888 și în fața noilor agitații și revolte, clasele stăpânitoare au părăsit calea unor concesii, în felul acesta se poate explica graba cu care guvernul a adoptat în aprilie 1889 legea vânzării bunurilor statului către țărani, modificarea legilor învoielilor agricole din 1893 și curmarea unor abuzuri săvârșite de parcelarea moșiilor statului ce urmau să fie vândute țăranilor. Din datele aflate la dispoziție rezultă că în această perioadă

³⁶ Arhivele Statului, București, fond Ministerul de interne, dos. 74/1891, f. 9, 10, 11.

³⁷ „Munca”, din 6 decembrie 1892.

³⁸ Constantin Corbu, *Revolte și frământări ale țăranimii în anii 1889 și 1892. Poziția mișcărilor socialiste față de lupta țăranimii*, în *Anale de istorie*, nr. 6/1963, p. 63.

existau 150.000 familii fără pământ, 50.000 familii cu o jumătate ha. pământ și 400.000 familii aveau sub 5 ha. pământ. Dacă am raporta aceste cifre la întreaga populație a țării, am observa că mai bine de 2/3 din săteni nu aveau cu ce să se întrețină, fiind nevoiți să-și vândă forța de muncă proprietarului pentru un trai mizer. Se remarcă pentru această perioadă foarte multe răscoale îndreptate împotriva arendașilor, în special în județele în care frământările fuseseră până atunci mai puțin intense (Buzău, Rm. Sărat, Ialomița, Brăila, Prahova). „În județul Buzău ca și în Rm. Sărat, țărani s-au ridicat împotriva intenției arendașilor și moșierilor de a-i sili să smulgă păioasele cu mâna” — relatea „Adevărul” din 17 iunie 1889.³⁹ În primăvara anului 1889 se fac demersurile necesare de către autoritățile județene pentru aprobarea instalării și funcționării cazanelor mici de produs (uică, rachiu de tescovină și de drojdie în comunele rurale din regiunile de deal și dinspre munte din județul Rm. Sărat. Fixându-se regulamentul de funcționare în comunele în care se vor instala aceste cazane, la 4 mai 1889, acesta este trimis regelui spre aprobare. În baza art. 31 din Legea comunală, regele a aprobat funcționarea cazanelor în 79 de comune, ale județului respectiv.⁴⁰

Revoltele din prima jumătate a anului 1892 se caracterizează prin tenacitatea și combativitatea țăranilor. Ele au constituit, în ansamblu, un pas important înainte în dezvoltarea luptei de clasă în satul românesc din ultimii ani ai secolului al XIX-lea. Deși ivită spontan, această luptă a țăranimii răspundea nevoilor principale și imediate, tocmai pentru că era generată de realitatea social-economică, de relațiile de producție existente la sate.

Anul creerii P.S.D.M.R. a marcat apariția unor ziare în mai toate orașele centre de județ. Astfel, la 10 octombrie 1893 apare la Rm. Sărat săptămânalul „Lumina”, ziar cu tendință socialistă, ale cărui articole militau pentru cauza poporului muncitor. Materialele cu un vădit caracter socialist nu au fost însă pe placul autorităților locale, care au încercat prin diferite mijloace să împiedice apariția în continuare a ziarului. Între acestea se numără și atacul asupra sediului redacției, din noaptea de 5 decembrie 1893, când unul din funcționari a fost crunt maltratată. Ca urmare a presiunilor făcute de autoritățile locale, redactorul și-a pus ziarul în slujba liberalilor locali și în felul acesta „Lumina” ca organ de presă al partidului muncitorilor își încetează activitatea la mai puțin de un an de la apariție.⁴¹

Odată cu încheierea frământărilor din sânul partidului conservator aflat la putere, guvernării au purces la elaborarea unor noi legi menite direct sau indirect să contribuie la consolidarea regimului. În anul 1893 s-au votat trei legi ce au avut darul de a declanșa un nou val de frământări și răscoale țărănești. Prima lege votată în ianuarie 1893 preconiza înființarea în fiecare comună a unui post de jandarmi (câte unul la o sută de familii) întreținut de săteni. Deci, țărănimea era obligată să-și plătească propriile organe de oprimare. La numai o lună de la această lege, la 22

³⁹ Ibidem

⁴⁰ Arhivele Statului, București, fond ct., dos. 27/1899, f. 1.

⁴¹ Viața Buzăului, Anul III, nr. 783 din 29 august 1970.

februarie 1893, se aprobă o altă, prin care toți contribuabilii se impuneau la taxă de 4 lei pe an asupra enoriașilor de rit ortodox din comunele rurale.⁴² După adoptarea celei de a doua legi, guvernării votează și o a treia lege, „legea maximului”, lege ce avea menirea să acopere o parte din deficitul bugetului. În esență aceasta constituia o impunere suplimentară asupra tuturor vânzărilor, cumpărărilor și asupra diferitelor formalități pe care le efectuau țăranii în raporturile lor cu autoritățile. Termenul de „maxim” provine de la stabilirea unei limite peste care orice cantitate era impusă la o taxă suplimentară în virtutea noii legi. Aplicarea legii maximului a trezit noi frământări și revolte ale sătenilor în județul Rm. Sărat, în special în comunele Vișani, Obidiți, Drogu iar în comuna Mărgăritești s-a aplicat legea maximului conform articolului 11 cu fixarea taxelor asupra băuturilor spirtoase. Aplicarea legii a dus la frământări care au fost repede „soluționate” de către forțele de represiune locale.⁴³

O altă cauză a răscoalelor țăărănești din această perioadă în județul Rm. Sărat a constituit-o alegerile comunale, când autoritățile au încercat să folosească pe țăărani ca masă de manevră, în impunerea candidaților lor în posturi de conducere. Câteva telegrame expediate din Rm. Sărat arată că „subprefecții stau în fața cârciumii și influențează și contolează pe alegători. Câțiva alegători din opoziție, cer prin intermediul acelorași telegrame să se respecte libertatea votului”.⁴⁴ Sub impulsul elementelor înaintate din PSDMR, în anii 1898 — 1899 se pomește o acțiune de mare anvergură, de înființare a cluburilor socialiste la sate. Ele reprezintă germenii alianței dintre clasa muncitoare și țăărănimea muncitoare. „Cluburile reprezintă focare de dezbatere a celor mai arzătoare probleme ale maselor țăărănești și sunt rezultatul muncii perseverente desfășurate de socialiștii înaintați prin presă, broșuri și prin numeroasele deplasări la sate.”⁴⁵ Cluburile socialiste de la sate și membrii lor au format adesea țintele principale de atac ale organelor de represiune, fiind considerate și de ei ca nuclee politice ale luptelor revoluționare duse de țăărănime.

Paralel cu mișcările greviste de la oraș, țăărănimea a continuat să se răscoale, ceea ce a contribuit la creerea unei stări generale de frământări în întreaga țară.

Trebuie menționat că răscoalele din toamna anului 1900 care au început în județul Rm. Sărat, au cuprins și o serie întregă de județe din regiunea de deal și dinspre munte. Semnalul de luptă însă, împotriva noii legi a fost dat la 12 octombrie 1900 de către țăărani din județul Rm. Sărat.⁴⁶ Legea tindea să elimine pe micii producători de băuturi alcoolice (principală sursă de întreținere a sătenilor din regiunile de deal și dinspre munte) și să determine ieftenirea materiilor prime și achiziționarea acestora de către proprietari de mari distilerii. Se impuneau taxe și

⁴² Constantin Corbu, *Op. cit.*, p. 121.

⁴³ Arhivele Statului București, fond Președenția Consiliului de Miniștri, dos. 34/1985, f. 69 și 221.

⁴⁴ *Idem*, fond Ministerul de Interne, Direcția administrativă, dos. 18/1896.

⁴⁵ Constantin Corbu, Augustin Deac, *Op. cit.*, p. 205.

⁴⁶ *Ibidem*, p. 237.

asupra suprafețelor ocupate de livezi. Pentru a cunoaște mai bine ce efecte avea legea din octombrie 1900, vom analiza situația unor comune din regiunea de deal și de sub munte din județul Rm. Sărat.⁴⁷

Nr. crt.	Numele comunei	Nr. familiilor	Supr. păm. ce revenea acestor fam. în ha.	Supr. medie de familie în ha.	Moșii sau terenuri ale statului în ha.	Obs.
----------	----------------	----------------	---	-------------------------------	--	------

REGIUNEA DINSPRE MUNTE

1.	Bisoca	326	536	1,60	9604	afară de păduri
2.	Buda	441	1510	3,40	1930	practic.
3.	Dănulești	334	1820	5,20	304	„
4.	Dumitrești	655	3492	5,30	4404	„
5.	Jitia	420	2030	4,80	11200	„

REGIUNI DE DEAL

6.	Bordești	218	500	2,20	630	partic. și Efor. St.
7.	Cotești	470	75	0,16	1354	Stai 77 partic.
8.	Pardoși	189	430	2,20	490	partic.
9.	Plăinești	920	1170	1,20	3500	„
10.	Lacul lui Baban	437	939	2,10	2507	păd. statului
11.	Dragosloveni	243	300	1,20	140	partic.
12.	Popești	350	1242	2,20	—	—

La prima vedere pare că țăranii din regiunile de deal și dinspre munte au ceva mai mult pământ decât cei din câmpie, dar nu trebuie să uităm că cea mai mare parte a acestor terenuri erau fie neproductive, fie acoperite cu păduri sau izlazuri, ceea ce îi obliga pe țăranii să lucreze pe marile moșii.

Județul unde s-a aplicat pentru prima dată noul impozit a fost Rm. Sărat și tot aici s-a aprins focul răzcoalelor din toamna anului 1900. Operația de măsurare a borhotului a început la 12 octombrie 1900 în comuna Buda. Locuitorii opunându-se s-au adunat în curtea subprefecturii vrând a telegrafia ministrului pentru ca legea să nu fie aplicată. Se trimit soli prin satele și cătunele vecine, ca locuitorii să se adune la Buda și împreună să se opună aplicării legii. Datorită rezistenței sătenilor, controlorii nu pot „coti” vasele, autoritățile locale cer sprijinul armatei, care sosește în comuna Buda la 14 octombrie. Adunați în centrul satului și înarmați cu pietre, cu ciomege, cu scânduri pe care le-au procurat rupându-le din garduri, sătenii au încercat să reziste. Autoritățile erau închise în subprefectură. La sosirea armatei și aranjarea ei în dispozitiv de luptă, sătenii o întâmpină cu „armele” lor gata pregătite. Sunt loviți câțiva ofițeri și soldați de ploaia de pietre ce s-a abătut asupra lor.

⁴⁷ Ibidem, p. 235.

Dezorganizați și dezorientați soldații trag în săteni rânind 7 și omorând 3. În timp ce, cea mai mare parte a sătenilor erau angajați în luptă cu armata, o parte din răsculați urmăreau pe subprefect, pe procurorul tribunalului și comandatul jandarmilor. Subprefectul suferind de inimă, în timp ce fugea a avut un atac de cord și a decedat.⁴⁸ Autoritățile au comasat la Buda peste 250 soldați infanteriști și un pluton de călărași din Brăila. S-au trimis corpuri de armată și în satele vecine: Dedulești, Dănulești, Mucești, Pardoși, Chiojdieni, Pleșești. Trupele sosesc mereu. Întreaga regiune se afla sub controlul armatei. Grație acestui fapt, operațiunile de măsurare au început în comuna Dumitrești, dar numai după ce trupele au ocupat satul. Explicându-li-se încă o dată sătenilor „avantajele” noii legi, oamenii s-au mai potolit.⁴⁹ La Dedulești, unde era temere de rezolvată, a fost trimis un detașament de infanterie. Dar sătenii au baricadat intrările în sat și au săpat șanțuri de apărare.⁵⁰ În satul Pleșești, considerat a fi cel mai recalcitrant, „sătenii cu preot și fruntași erau adunați în mijlocul satului și văzând toate aceste trupe tocmită în fața lor — de unde până aici aveau tonul ridicat și amenințător — au schimbat atitudinea. Erau și aceștia „induși în eroare de agenți răuvoitori și învrăjbiți sistematic de cei mai fără căpăți”.⁵¹

Răsculații din satele de deal și premontane hotărâsc să se întâlnească în orașul Rm. Sărat pentru a-și formula revendicările și a le înainta autorităților locale și apoi ministrului. Răsculații credeau că dacă vor intra în oraș, vor avea și sprijinul orașenilor, vor da o tentă oficială acțiunilor și în felul acesta vor putea să-și impună revendicările. Însuși generalul Comăneanu, comandantul trupelor aduse pentru ordinea publică, informează ministrul de război de intenția celor 700 de țărani de a se întâlni în orașul Rm. Sărat.

Către sfârșitul lunii octombrie răscoalele erau în toi în satele din Podgoria și în mod deosebit în Popești, Urechești. Un delegat al sătenilor a cerut o audiență regelui la Sinaia, cu scopul de a-l îndupleca să revină asupra legii. Generalul Comăneanu se folosește de acest lucru, intervenind pe lângă ministru, ca însuși regele să-l sfătuiască pe acest sătean să fie el primul care să dea voie comisiei să-i măsoare vasele. Se recurge și la alt mijloc, folosind preotul pentru a influența pe săteni să se liniștească, promițându-i acestuia o „mutare” a ginerului său.⁵² De fapt autoritățile, în reprimarea răscoalelor, au folosit aproape toată gama mijloacelor posibile — de la discursuri frumoase cu cuvinte dulci și amețitoare, pentru a distra atenția sătenilor, până la bătaia cu biciul și patul puștii și mai mult până în a trage în țărani, omorându-i fără nici un regret, cum este cazul cu locuitorii satului Buda, de unde se constată că „dezordinea aici s-a plăsmuit, de aici au plecat ordinele, aici a fost focarul”.⁵³

⁴⁸ Gheorghe Matei și Minc. Damaschin. Documente privind unele răscoale țărănești din anul 1900, în Studii, nr. 6/1953.

⁴⁹ Ibidem.

⁵⁰ Ibidem.

⁵¹ Ibidem.

⁵² Ibidem.

⁵³ Ibidem.

La 28 octombrie sunt ocupate câteva sate, iar cei arestați (capii revoltei) sunt crunt pedepsiți din ordinul generalului Comăneanu. În vasta acțiune de reprimare a răscoalelor s-au făcut mari arestări, mulți fiind judecați pe loc, iar cei care au fost găsiți vinovați ca fiind instigatori și conducători ai răsculaților, au fost trimiși sub escortă la Rm. Sărat. Au fost deferiți justiției 39 de țărani din satele răscolate, cei mai mulți fiind din Buda, Dedulești, Dumitrești și Pleșești. Un amplu rechizitoriu se arată țăranilor, dovedindu-li-se că s-au ridicat împotriva legilor statului, că au instigat masele de săteni, că au fost influențați de elementele socialiste de la oraș. Dosarul fiind complet se înaintează tribunalului local pentru a fi judecat. Procesul începe la 4 ianuarie 1901. Uneori revoltele s-au propagat de la sat la sat, iar în unele cazuri a avut loc unirea răsculaților, creându-se probleme complicate pentru armată și autorități. Țăranii au fost solidari în lupta pentru același deziderat, dându-și seama că uniți vor putea să-și impună drepturile lor în fața autorităților. Pentru a împiedica aplicarea legilor ei au ocupat sediul primăriilor, a subprefecturilor și au încercat să pătrundă în orașul Rm. Sărat pentru a-și impune punctul de vedere. Cu toate că ridicarea țăranimii a fost crunt plătită, masele nevoiașе de la sate nu au renunțat la luptă. După 1900 frământările și răscoalele au continuat mai intens, în special în anii 1905 — 1906, pentru ca în primăvara anului 1907 să culmineze cu cea mai mare ridicare la luptă a țăranimii din țara noastră.⁵⁴

Ziarul local „Renașterea” (denuanță național liberală), în articolul „Procesul de la Buda”, afirma că acesta a îmbrăcat un caracter special, tratând de fapt „chestia socială a țăranului nostru”. Se face apel, totodată, atât la sentimentele umane ale judecătorilor cât și la spiritul legii, la bunul simț al tuturor, cerând magistraților să pună în proces „toată răbdarea, toată înțelepciunea și toată inima”.⁵⁵ Studiul problemei țăranеști sub toate aspectele, cu luptele ei împotriva exploatării moșierești și arendașești, cu luptele ei pentru pământul pe care-l muncea și îi revenea de drept, afirmarea viguroasă a idealurilor ei naționale, reprezintă o problemă majoră care a stat și stă în atenția tuturor. Spiritul de dreptate, dragostea de patrie, ura împotriva asupritorilor din afară, purtate în sânge din generație în generație i-au vitalizat acțiunea și i-au îndreptat la luptă.

Eliberați de clăcășie, înarmați cu arme, țăranii români îmbrăcați în haine militare se vor acoperi de glorie la Plevna, Grivița, Smârdan, Rahova, câștigând nu numai neatămarea țării ci și dreptul la existență de sine stătătoare. Greul războiului l-au dus tot țăranii, cei care sufereau de foame, frig și nevoi. Totei au apărat cu arma în mână titlul de glorie al țării românești. Soldații de pe front au fost ajutați de frații lor rămași acasă, cu alimente, îmbrăcăminte, rechizite etc., acțiune la care au subscris și locuitorii județului Rîmnicu Sărat. Marile nedreptăți economice și sociale și în egală măsură și politice erau resimțite în primul rând de țăranime. Ea asigura hrana societății, era în același timp purtătoarea celor mai înalte aspirații de dreptate socială, iar locul care i se rezerva în arena politică a țării o nedreptătea

⁵⁴ Constantin Corbu, Augustin Deac, Op. cit., p. 253.

⁵⁵ *Renașterea* din 15 noiembrie 1901.

profund. Cu toate că țărănimea nu a sesizat esența exploatării în genere, ea nu s-a putut ridica la nivelul unei lupte organizate, ea și-a dat seama de marile nedreptăți din societatea românească și lupta ei a fost o luptă directă împotriva acestor nedreptăți. Lupta țărănimii a avut o țintă clară împotriva factorilor care provocau, întrețineau și agravau condițiile mizere ale satului românesc. Continuitatea luptei țărănimii se datorește și împrejurării că idealurile seculare la care au aspirat și pentru care și-au dat tributul lor de sânge, nu a fost tradus în practică. Țăranii erau conștienți că reprezintă „ceva” în țara asta așa după cum se exprimau într-o cerere adresată Președintelui Camerei Legislative în 1877 „în simplitatea noastră, credem că și noi suntem un mic belciug de la întregul lanț al societății și poate cel mai puternic”.⁴⁶

Răscoalele țărănești din perioada 1878 — 1900 au avut deopotrivă caracter economic și politic. Caracterul economic decurgea din țelurile pe care le urmărea țărănimea răsculată — lupta pentru pământ, ca principala revendicare din această perioadă, — caracterul politic decurgea din orientarea directă împotriva autorităților locale de stat, a autorităților județene și împotriva regimului în general.

Dintre grupările și partidele politice din perioada de care ne ocupăm, cea mai strâns legată de lupta țărănimii a fost gruparea socialistă și partidul acesteia — PSDMR. Aceasta a luptat pentru îmbunătățirea situației țărănimii și a căutat să indice soluții privind căile de cucerire a unor revendicări economice și politice.⁴⁷

Sprijinul acordat de clasa muncitoare țărănimii prevestea zorii alianței muncitorești-țărănești, care aveau să devină cea mai puternică forță socială și politică a țării.

⁴⁶ Arhivele Statului București, fond ct., dos. 95/1877, f. 1.

⁴⁷ Constantin Corbu, Augustin Desc. Op. cit., p. 257.

BIBLIOGRAFIE

IZVOARE

a) Documente publicate

Gheorghe Matei și Mioc Damaschin, Documente privind unele răscoale din anul 1900, în studii, nr. 6/1953.

Mihail Roller, Documente și mărturii privind istoria RPR. Răscoala țăranilor din 1888, Editura Academiei RPR., București, 1950.

*** Culegere de texte pentru istoria României, vol. I, Editura didactică și pedagogică, București, 1977.

b) Documente inedite

Arhivele Statului București, fond Ministerul Afacerilor interne —

— Direcția Administrativă

— Direcția comunală

Fond Casa Regală

Fond Președinția Consiliului de Miniștri

c) Periodice

Răsboiul — București

Renașterea — Rîmnicu Sărat

Gazeta Buzăului — Buzău

Munca — București

Viața Buzăului — Buzău

LUCRĂRI GENERALE ȘI SPECIALE

Constantin Corbu, Țărănimea din România între 1864 și 1888, Editura Științifică, București, 1970.

Constantin Corbu, Augustin Deac, Mișcări și frământări țărănești în România la sfârșitul secolului al XIX-lea 1889-1900, Editura Științifică, Buc. 1965.

Constantin Corbu, 1877-1878. Războiul național și popular al românilor pentru independență deplină, Editura politică, București, 1977.

Constantin Corbu, Țărănimea secole de-a rândul principala forță a progresului social, a apărării libertății și neamului patriei, în Anale de istorie, nr. 4/1976.

Constantin Corbu, Revolte și frământări ale țărănimii în anii 1889 și 1892. Poziția mișcării socialiste față de lupta țărănimii, în Anale de Istorie, nr. 6/1963.

Constantin Corbu, Răscoala țăranilor de la 1888, Editura științifică și enciclopedică, București, 1978.

Marin Mihalache, Cuza-Vodă, Editura tineretului, București, 1967.

